

privaateigendom toch nog zooveel ellende bestaat, zal het bij het communaal bezit nog slechter worden. De oorzaak van de sociale nooden ligt niet in het privaateigendom, want dit is de meest passende vorm van eigendom voor onze maatschappij, doch de oorzaken schuilen elders. De ellende is te danken aan de handelooze vrijheid op economisch gebied ten gevolge van het liberalisme, en daarom moet het streven gericht zijn naar reorganisatie der maatschappij op organischen of solidaristischen grondslag (blz. 437).

Deze bestrijding komt mij wel wat al te eenvoudig voor.

Zoo huppelt men over de moeilijkheden heen. Het is nog de vraag, of in den tegenwoordigen vorm van privaateigendom of wil men, in den privaateigendom van grond en productiemiddelen niet een der oorzaken der ellende is te zoeken. In Israël werd het privaateigendom ook gebonden door het jubeljaar, en daarin lag opgesloten, dat er, natuurlijk in deze bedeeseling van zonde, groote gevaren aan den privaateigendom verbonden zijn. Dit mag niet uit het oog worden verloren, en zonder ook maar in iets den socialistischen toe te geven, moeten wij als christenen niet blind zijn voor de onzuivere toestanden waartoe de tegenwoordige vorm van bezit leiden kan.

In de bestrijding van een volgend argument ben ik het van harte met Prof. Aengenent eens. Hij bespreekt n.l. het beroep op de H. Schrift, en wel op de goederengemeenschap in de eerste christelijke kerk, en hij wijst dit beroep zeer terecht met alle beslistheid af. Van een communaal bezit in de Jeruzalemsche gemeente is geen sprake, en, (ik hoop hierop later terug te komen), de ideale toestand, die hier, als vrucht van het werk des Geestes, bereikt werd, is niet, dat ieder evenveel kreeg, maar dat er niemand was, die gebrek leed. (Hand. 4:34). Verschillende feiten uit de Handelingen wijzen aan, dat de christenen altemin afstand hebben gedaan van privaateigendom, en voor het maatschappelijk leven zegt de gemeenschap na den Pinksterdag al heel weinig. In alle geval is aan deze verhoudingen geen model voor maatschappijvorm te ontleenen, doch gaat er van wat de Geest in de jonge kerk wrocht tot ons de prediking uit, dat wij als christenen, gedrongen door de liefde van Christus, zulke offers willen brengen, dat onder ons niemand gebrek heeft.

Doch nu aan den anderen kant. Al mist het communisme alle recht zich op de Jeruzalemsche goederengemeenschap te beroepen, en al is het dus onwaar, dat de vervulling des Geestes noodzakelijkerwijze afschaffing van privaateigendom met zich medebrengt, aan den anderen kant mag men uit deze gegevens der Schrift ook niet afleiden, dat het privaateigendom van grond en productiemiddelen iets blijvends moet zijn. Gods Woord laat zich hierover niet uit, al predikt het ons wel, dat wegens de zonde en de hebzucht van het menschelijk hart een socialisatie-ideaal een utopie blijft. Wat het socialisme wil zijn fata-morgana. Maar daarover later.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door
J. C. RULLMANN.
LX.

In Mei 1877 uit het buitenland terug, vroeg hij ons Christenvolk met broederlijken aandrang:

Oefent nog eenig geduld met den door Gods genade herstellenden kranke, en verge niemand dat ik, met de les van het verleden voor oogen, meer doen zal dan ik kan. Zondagsblad 27 Mei 1877.

In het Zondagsblad zette hij de artikelenreeks over Eens Christens Geloof niet meer voort. Maar wel begon hij 17 Maart 1878 in De Heraut een Bijbelstudie over de Volmaakbaarheid, waarin hij, de dwaling der Perfectionisten bestrijdende, met diepe smart erkende in zijn opvatting van de Brightonbeweging te hebben misgelaat. Daarvan schreef hij:

Er lag iets betooverends in zoo machtige gebeurtenis, heerlijk naar het schone contrasteerend met de materiële en ongoddelijke drijvingen onzer eeuw.

En dit alles gehuld in den uitnemenden vorm, waarin de Engelsche Christen zich beweegt, en dieper gehuld nog in het kleed van den vreemde, dat zoo menige wondde voor het oog pleegt te bedekken, had metterdaad ten gevolge, dat de misleiding volkomen was.

Toch werd, gelijk altijd, zoo ook hier het onwezenlijke eerlang van het ware geschied door de feiten, die straks door den Heiligen Geest vertolkt, een schifting brachten ook in de zielen.

Men weet wat aan Smith zelf overkwam. Men weet ook hoe de goetwilligsten in Engeland zich spoedig afkeerden. Men weet ook hoe er allengs geruchten van boose leer gingen loopen, die eerst schuil waren gehouden. Men weet ook hoe zelfs ten onzent een zondig mensch, als ieder onzer, zich zooverre vergat van openlijk aan zijn toevoorders te vragen: „Wie uwer overtuigt mij van zonden!”

Natuurlijk, toen was het uit.

En toen nu bijna overal gebeurde, wat men ook ten onzent zag, dat de onvaste geesten, de syn-

Ons resten nog een paar argumenten.

Tegenover de verdediging van het privaateigendom hebben sommige roomschen zich op kerkvaders als Ambrosius, Basilius en Chrysostomus beroepen, welk beroep Prof. Aengenent met tal van argumenten bestrijdt, die voor ons van minder belang zijn. Evenmin behoeven wij lang stil te staan bij de verdediging van het collectief bezit door verwijzing naar de religieuze orden, omdat ook dit een specifiek-roomsche quaestie is. Prof. Aengenent zelf in dit punt m.i. inconsequent is, en eindelijk is ook het argument voor den communalen eigendom, dat wijst naar de groote industriële ondernemingen, voor ons van minder gewicht. Dit argument is vooral gebruikt door Jean Jaurès, den bekenden leider der Fransche socialistischen, die zijn ijveren voor den vrede met zijn leven moest boeten, doch Prof. Aengenent merkt terecht op, dat de socialistischen over 't hoofd zien, dat onder het tegenwoordig productiestelsel de arbeiders weten, dat zij geen eigenaars zijn, en derhalve den wil volbrengen der directieuren, terwijl in den socialistischen toekomststaat allen zich mede-eigenaars weten, en allen dus hetzelfde recht willen bezitten (blz. 441).

Het standpunt van den Warmondsch socioloog zal nu wel duidelijk zijn.

Het privaateigendom rust in het natuurrecht, en is daarom noodzakelijk.

Om die reden is het communisme, en ik voeg er aan toe, ook de socialisatie, te veroordeelen, en ook op dien grond kan een roomsche geen socialist zijn. Doch wie nu meenen mocht, dat Rome, die aan het recht van den privaateigendom strak vasthoudt, ook een onbeperkt gebruik zou verdedigen, vergist zich. Wat het gebruik aangaat leert zij tal van plichten, en het is vooral Thomas van Aquino, die deze plichten heeft uiteen gezet. Op zijn voetspoor heeft in 1848 de bisschop van Mainz, vrijheer von Ketteler, in een zestal preeken over „de groote sociale vragen van den tegenwoordigen tijd” het beperkte gebruik van het bezit nader ontwikkeld, en in deze lijn beweegt zich ook Aengenent. Doch daarover een volgende week. K. D.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

VI.

Wysgeerige ontwaking.

Bij den eersten oogopslag reeds biedt onze tijd op wysgeerig gebied het triestig beeld van de onontkoombare verwarring, die als een noodlot volgt op alle waarheidszoekende buiten de waarheidbron.

En hoe meer men doordringt in het Ninivé der moderne filosofie, des te dichter wordt de doolhof van stegen en straten.

Het is, of de menschen maar tuk-raak hebben voortgebouwd: krotten naast monumentale paleizen, duisduizen naast kerken, een kroeg naast het vegetarische hotel.

Het lijkt een systeem van systeemloosheid, de zure grap van een krankzinnig fantist.

gistische lieden, de Arminiaansche fanatieken en de vijanden van een dieperen gang, zich almeer van dezen stroom meester maakten, toonden dat ze er zich in thuis voelden en allerwegen in al grover geestelijke extra-vagantien uitspatten, toen mocht het licht der waarheid ook voor deze droeve verschijning wel opgaan en kon het niet anders, of de echte zonen van ons Nederlandsch-Calvinistisch, d.i. diep-ernstig geestelijk leven, moesten wel, voor zoover ze op deze wateren waren afgedreven, tot de beschamende belijdenis komen, dat ze zich én intellectueel én, wat erger is, in geestelijken zin, bij de beoordeeling van deze verschijning vergist hadden, en wel met een vergissing, die, verre van onschuldig te zijn, veeleer leiden moest tot inkeer en mannelijke belijdenis van schuld.

Van die pijnlijke taak kwijt zich hiermee ook de steller dezer voorstukken, en hij te eer en te oomwonder, naarmate door hem juist in te wijder kring de hope gewekt is, dat met dit rituelen van den wind des dags het suizen des Geestes zou komen.

In hoeverre de hooggaande overspanning van het zenuwleven, die kort daarop in zoo ernstige krankheid uitbrak, mede bij de verklaring van deze mistasting in rekening mag komen, sta aan de geestelijken onder Gods kinderen, sta bovenal aan den Kennen van lijf en ziel beide ter beoordeeling.

Misschien mag ook gezegd, dat het gebrekkige onzer theologische opleiding, die beter thuis maakt in de doolpaden der critiek dan in den doolhof van het geestelijk leven, aan zulk een mistasting blootstelt.

Maar wat ook ter verzachting strekke, dit alles neemt het feit niet weg, dat hier voedsel was geworpen in een vuur, dat ten deele uit ongoddelijke spranken opglorde, en hierover schuld te belijden, acht schrijver dezes, niet slechts zijn plicht, maar ook zoet.

Wel mag hij voor God en menschen verklaren: destijds zich geen ding bewust te zijn geweest en naar de toen hem ten dienste staande kennis, oprecht en met ongeveinsde geestdrift gesproken te hebben.

Maar ook hier moet vastgehouden aan het „indien mijn hart mij niet veroordeelt, daarom ben ik nog niet onschuldig, want God is meerder dan mijn hart, en Hij weet alle dingen!”

Maar de Geest Gods zweeft op iederen chaos, en zoo dwaas is geen stelsel, of er kient wijsheid uit; zoo diep is geen verval, of vlak naast spruiten levensranken, en zelfs de wanorde staat onder de heerschappij van het geheimzinnig-onbewuste streven naar een eenheidsdoel.

Op enkele markante verschijnselen van opgroei, naast de ontarding, hebben we het licht laten vallen.

Men kan ook zeggen, dat onze tijd is een tijd van algemeene wijsgeerige herleving, en wel in dezen zin, dat de wijsbegeerte niet meer is de vakstudie van een stel klasse-geleerden, maar dat ze een plaats heeft gekregen in de sfeer van belangstelling en beoefening op zoo ongeveer het geheele veld van wetenschap en, in laatste instantie, ook van het volksleven.

Er was een tijd, dat men de filosofie beschouwde als een heel apart en eigensoortig ding; als een soort schitterende liefhebberij, naast de wetenschap.

Dit was het geval, toen de natuur-wetenschap in al haar glorie van nauwkeurigheid en praktische vruchtbaarheid opkwam.

De stelsels van Spinoza en Hegel maakten op de koningen der exacte (ervarings-) wetenschappen den indruk van geniale koorddanserij.

Wat gaven de mannen van de mikroskoop en van de logarithmentafel om de bespiegelaars in hun afgesloten denk-broekast!

Edoch, dit tijdperk is nu wel haast voorbij.

De al-veroverende wetenschap heeft uit zichzelf haar aangezicht weer naar de wijsbegeerte gewend, en is druk bezig haar voor eigen doel te annexeren, en aan het leven zelf dienstbaar te maken.

Alléén, — de idealistische wijsbegeerte (het uitspinnen van een stelsel uit eigen ingewand) laat men voorloopig rusten in het historisch museum van filosofische merkwaardigheden, — men zoekt een wijsbegeerte op zuiver wetenschappelijken grondslag, in het bijzonder op de basis van de kritische kennisleer (onderzoek van het denkvermogen en zijn wetten) en van de natuurwetenschappelijke zielkunde.

Voor professor Heymans is in dezen opbouw van experimentele psychologie (zielkunde door proefneming) een matador geweest.

Wie over deze frontverandering van de wetenschap een fijnzinnig en onderhoudend boek wil lezen, neme de „Inleiding tot de hedendaagsche wijsbegeerte” van Dr Alois Riehl (in vertaling, door Dr M. Kreunen, verschenen bij Thieme in Zutphen), voor het grootste deel ook voor den ontwikkelde „leek” verstaanbaar.

Riehl erkent (hetgeen wij reeds vroeger opmerkten), dat in de tegenwoordige filosofie het productieve bij het reproductieve achterstaat, m.a.w., dat we meer repeteeren dan produceeren.

Hij vindt dit echter niet verontrustend, noch vernederend.

Totdat de groote wijsgeer opstaat, die een wegbe-reider der menschheid zal zijn, kunnen wij alvast het gevondene exploiteeren en tot den uitersten graad verbeteren.

Riehl sluit zich daarom aan bij het algemeene

En zoo sta dan hier het „dixi et salvavi animam!” ter aanduiding dat deze artikelenreeks niet slechts een woord der lippen zijn wilde, maar ook een daad bedoelt van het hart. De Heraut 4 Aug. 1878.

De literatuur over de Brightonbeweging is omvangrijk. Men zie de christelijke weekbladen en tijdschriften uit de jaren 1875 en '76, en voorts: F. Lion Cachet, Tien dagen te Brighton, Utrecht, 1875; J. H. Gunning Jr., Geestelijke Opwekking, Amsterdam 1875; J. J. van Oosterzee, Voor Kerk en Theologie, II, Utrecht 1875; F. Fabri, Het nieuwe Leven, door C. S. Adama van Schellema, Amsterdam 1875; Mevrouw Faure, Brighton en het levend Woord, Nijmegen 1875; Mevrouw Pearsall Smith, Des Christens Heilgeheim, Utrecht 1876; Pearsall Smith, Toespraken, Amsterdam 1876; O. Pank, Heiliging door Geloof, door J. P. G. Westhoff, Amsterdam 1876; J. Jüngst, Amerikaansch Methodisme in Duitschland, door Robert Pearsall Smith, door A. W. Bronsveld, Utrecht 1876; De Heeren Pearsall Smith, Moody en Sankey, grijpende wolven in schaapskleederen, Uit het Engelsch door W. Ruys Thz., Utrecht 1875; J. K. Popham, Moody en Sankey's dwalingen, ontdekt door de Schriften der Waarheid, vertaald door W. Ruys Thz., Utrecht, 1875; P. Leigh, De Heeren Moody en Sankey in weegschalen gewogen en te ligt bevonden, Utrecht 1875; W. H. C. Kocken, Antwoord aan den heer M. S. Bromet, Culemborg 1875; C. Hemmington, De Leer der Volmaaktheid, met een voorwoord van W. H. C. Kocken, Gouda 1876; D. L. Moody, Levenswoorden, Amsterdam 1876; Asa Mahan, Christelijke Volmaaktheid, vertaald door P. Huët, Utrecht 1878. Zie verder nog over de Brightonbeweging: Vos, Groen van Prinsterer en zijn tijd, II, blz. 519—521 en Bronsveld, Souvenirs, blz. 200—202.

wachtwoord tot den n. Het weten. Van een zinlijke w. de manne der wijsbe. Het lev. van het kunst, of levens. Vooris. de weten. brengen. En ze. „Noch dit ook kl. geweest r. — en hij dat de w. vergenoeg dat zij zie der onte van een. Er is heeft aan on over aan de w. der doods waar niet De roen weten, is. Wie all. pelijk. Plato s. zaal: Wie schap) de Van n. modern die niet a.

Het is wijsbegeerte een ander wijsbegeerte kort rela. De ron dan de p. Zij wijs christende waarheid. Bij haal niet enkel in de eer. Doch j. wijsgeerig en behoel naar kring kon, of u wijst op die door men, op z een herle. Het mee waarheids nach Wel derland. Men ka land de l dan heeft wel algem. Wij bel. heid noot dat de Ho leg, en d. In zijn. Bolland w die de w als hij ze geerig. Andere, ben trouw. Professo wijsbegeer beoefend, raad besta. En een geerte is volk, dat haard ges. Het spre spot, dat in Nederl. Professo mismoeig de Duitsch zich te loe geén der de wet op begeerte ge wijs wegge. Maar nu. Er schij ren: De be den' gron „al langer Heyman het psych der werelc